

RPO: Trybunał nie musi już wydawać wyroku w sprawie emerytur służb PRL

https://www.prawo.pl/kadry/orzeczenie-tk-w-sprawie-emerytur-sb-eckich-juz-niepotrzebne,505925.html?fbclid=IwAR2uf9Ng4nS_DjhIrYySWK9-w_POBBxQ8ssP4cLUSRiF3rXJkrR04CfV83Q

Katarzyna Żaczekiewicz-Zborska

Data dodania: 21.01.2021

Rzecznik Praw Obywatelskich proponuje, by sądy podjęły sprawy zawieszono w oczekiwaniu na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego. Mimo przeprowadzenia dwóch rozpraw Trybunał nadal odraczał wydanie decyzji. I wydawać jej nie musi - uważa rzecznik. Dlatego, że z orzecznictwa płynie jednoznaczny wniosek, że postępowanie przed TK stało się nieaktualne.

Sąd Okręgowy w S., podobnie jak i inne sądy w Polsce zawiesił postępowania z odwołania funkcjonariusza służb PRL przeciw Zakładowi Emerytalno-Rentowemu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wysokości emerytury i policyjnej renty inwalidzkiej.

Rzecznik będzie składał takie wnioski także w sprawach innych osób, w których zgłosił udział, a które zawieszono po pytaniu prawnym warszawskiego sądu do Trybunału Konstytucyjnego z 24 stycznia 2018 r. RPO przyłączył się do kilkunastu takich postępowań sądowych).

Zdaniem Bohdana Bieńka, sędziego Sądu Najwyższego, sprawozdawcy uchwały (w sprawie III UZP 1/20) **każdy sąd powszechny samodzielnie zadecyduje, czy powinien procedować w sprawie.** Uchwała nie nakazuje prowadzenia postępowań jak też nie obliguje do dalszego powstrzymania się od rozstrzygnięcia zgłoszonych żądań.

- Ustawą, która odebrała przywileje była ustawa z 2009 r. Wówczas orzecznictwo potwierdziło prawo do rozliczeń z byłym systemem komunistycznym - podkreśla sędzia Bieniek. - Zresztą obecnie tego prawa nie kwestionuje Sąd Najwyższy, wręcz przeciwnie **widzi prawo do odebrania**

przywilejów niesłusznie nabytych, niesprawiedliwych. Ten cel ustanowiony przez ustawodawcę nie polega na naszej kontroli, natomiast jest kwestia, jakie do tego zostały użyte środki, już tak. Warto dodać, że pierwsza redukcja świadczeń zmierzała do przyjęcia, że rok służby liczy się jak okres nieskładkowy (0.7 proc. wymiaru za każdy rok). Natomiast **obecnie przyjmuje się wskaźnik 0 procent, to tak jakby dana osoba w ogóle nie pracowała. Zatem sam proces nie może być iluzoryczny - uważa sędzia.**

Ustawa represyjna i działania RPO

Zgodnie z ustawą emerytury lub renty byłych funkcjonariuszy czy ich bliskich (to niemal 40 tys. osób) nie mogą być wyższe od średniego świadczenia wypłacanego przez ZUS: 2,1 tys. zł (brutto) - emerytura; 1,5 tys. zł - renta, 1,7 tys. zł - renta rodzinna.

Do Rzecznika **wpłynęło ponad 1,5 tys. wniosków od osób objętych tą ustawą represyjną - nie tylko byłych funkcjonariuszy PRL, ale także wdów i sierot po nich.** Były też wśród nich osoby z niepełnosprawnościami.

Zakres podmiotowy i przedmiotowy ustawy zakreślono zbyt szeroko - według dr Adama Bodnara. Ustalenie wysokości świadczenia b. funkcjonariuszom PRL na podstawie nowych przepisów jest np. mniej korzystne niż ustalenie prawa do emerytury funkcjonariuszom prawomocnie skazanym za przestępstwa. W lutym 2018 r. RPO zwrócił się do MSWiA o rozważenie zmiany ustawy - bez skutku.

Pytanie prawne do TK i uchwała SN

Stołeczny Sąd Okręgowy dwa lata temu, w styczniu 2018 r. zadał pytanie prawne Trybunałowi Konstytucyjnemu o zgodność z Konstytucją art. 15c, art. 22a, art. 13 ust. 1 lit. 1c, w związku z art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji. Do dziś sprawa w TK nie została rozstrzygnięta. Wielokrotnie przekładał on terminy rozpraw, a także ogłoszenie orzeczenia w sprawie, obecnie zaś ponownie otworzył postępowanie.

W ocenie RPO dalsze zawieszenie postępowania sądowego jest bezcelowe. 16 września 2020 r. siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (sygn. akt III UZP 1/20)

dokonało wykładni przepisów prawa. Podjęło uchwałę, zgodnie z którą kryterium "służby na rzecz totalitarnego państwa" - jako podstawa obniżenia świadczeń - powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Do czasu podjęcia uchwały przez SN merytoryczne rozstrzygnięcia zapadły w sądach okręgowych w Katowicach, Rzeszowie, Wrocławiu, Lublinie, Białymstoku, Gliwicach, Poznaniu, Częstochowie, Kielcach, Krakowie, Warszawie i w Suwałkach. Wydane wyroki w indywidualnych sprawach nakazywały organowi rentowemu przywrócenie świadczeń w wysokości sprzed 1 października 2017 r.

W podobnym kierunku zmierzało orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego, ukształtowane na gruncie art. 8a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. NSA wskazał, że sam fakt pełnienia służby bez względu na to, czy charakteryzowała się ona bezpośrednim zaangażowaniem w realizację zadań i funkcji państwa totalitarnego, czy też ograniczała się do zwykłych, standardowych działań – jako podstawa restrykcyjnych unormowań ustawy w stosunku do wszystkich osób pełniących w określonym czasie służbę - **jest nie do zaakceptowania z punktu widzenia standardów demokratycznego państwa prawnego.**

NSA podkreślił także, że posługiwanie się przez ustawodawcę domniemaniem prawnym opartym na założeniu odpowiedzialności zbiorowej budzi co najmniej wątpliwości co do zgodności ze standardami demokratycznego państwa prawnego. W ich ramach ciężar dowodu okoliczności uzasadniających ingerencję w sferę praw obywateli, w tym ciężar dowodu, że prawa te zostały nabyte niesłusznie, spoczywa na organach państwa.

Sprawa nieaktualna

W ocenie RPO, z ukształtowanego dotychczas orzecznictwa płynie jednoznaczny wniosek, że postępowanie przed TK stało się bezprzedmiotowe. Dokonując oceny konstytucyjności zakwestionowanych przepisów, TK uwzględnia bowiem taką wykładnię, jaka została przyjęta przez sądy lub inne organy stosujące prawo - zwłaszcza, jeśli jest to wykładnia utrwalona.

A w sytuacjach, gdy judykatura wyłożyła uprzednio niejednoznaczne przepisy w zgodzie z Konstytucją, TK wielokrotnie umarzał postępowania.

Zgodnie z prawem, **gdy podstawa zawieszenia danej sprawy przez sąd przestała być aktualna, zawieszone postępowanie może zostać podjęte.** A taką nową okolicznością, uprawniającą do tego Sąd Okręgowy w S., jest właśnie uchwała SN z 16 września 2020 r. W praktyce czyni ona dalsze oczekiwanie na rozstrzygnięcie TK nieuzasadnionym przewlekaniem postępowania. Odwołanie dotyczy wysokości emerytury/renty, która jest źródłem utrzymania odwołującego się. Dalszy stan zawieszenia odbiera zaś odwołującemu się na nieokreślony czas konstytucyjnie gwarantowane prawo do sądu.

RPO podkreśla, że od wydania decyzji obniżającej świadczenia emerytalno-rentowe skarżącego minęły już przeszło trzy lata. Sprawa ma zaś dla niego szczególne znaczenie, a nie przyczynił się on do przedłużenia postępowania.